

Boekbesprekingen

Apple, M., *Ideology and curriculum*, Routhledge & Kegan, London, 1979, 203 pag., £ 6.95 (gebonden editie), ISBN 0 7100 0136 3.

De inhoud van het boek kan in het kort worden getypeerd als een poging tot omschrijving en aanduiding van het verschijnsel 'verborgen leerplan'. Het boek bestaat uit een zestal eerder gepubliceerde artikelen van de schrijver over dit onderwerp, die in dit boek in een kader zijn geplaatst en zijn aangevuld met een inleidend en concluderend hoofdstuk.

Apple wil in de concrete schoolpraktijk zien hoe de beïnvloeding en reproductie van maatschappij en maatschappelijke verhoudingen in hun werk gaan. Daartoe plaatst hij de praktijk van alledag op een school in een ideologisch raamwerk door die praktijk te analyseren vanuit de bestaande onderlinge samenhang tussen economie en cultuur. Hij richt zijn aandacht op ideologische en culturele 'bemiddeling', die er bestaat tussen de materiële condities van een ongelijke maatschappij en de vorming van het bewustzijn van personen in die maatschappij. Het verborgen leerplan betreft dan niet alleen de vraagstelling: wat wordt er op school nog meer geleerd?, maar vooral ook de probleemstelling omtrent de vorming van het bewustzijn van personen, die bepalend is voor de houding ten opzichte van centrale waarden en normen in de maatschappij. Het boek gaat over de verklaring van effecten op het terrein van socialisatie van personen door de wijze waarop en de inhoud waarmee het onderwijs en de school wordt ingericht. In deze context wordt het woord leerplan of curriculum eigenlijk niet terecht gebruikt, omdat in feite 'het onderwijs' in zijn geheel in de uitwerking wordt betrokken.

Apple baseert zijn analyse op twee theoretische stromingen. De eerste is de zgn. 'Nieuwe Engelse onderwijssociologie', waarin de vraagstelling centraal staat van kennis en macht in onderwijs en maatschappij. In deze richting in de sociologie wordt getracht kennis-sociologische vraagstukken, machtstheorie en het symbolisch interaktionisme te betrekken op het onderwijsleerplan en de interactieverhoudingen in het onderwijs. (o.a. M. Young, B. Bernstein, P. Bourdieu).

De tweede stroming is de (neo-marxistische) politieke economie van het onderwijs, waarbij de economische rol van het onderwijs, sociale mobiliteit, selectie en reproductie van de productieverhoudingen en arbeidsdeling centraal staan (o.a. S. Bowles, H. Gintis, A. Gramsci).

Beide theoretische stromingen zijn op zichzelf reeds zeer ingewikkelde constructies, omdat zij beide de

complexiteit van het maatschappelijk gebeuren in zijn totaliteit pretenderen aan te geven. Apple wil deze twee stromingen met elkaar combineren en tot een meer integratieve verklaring en analyse van het onderwijs in onze samenleving komen. Een uitermate boeiende maar tegelijkertijd ook moeilijke opgave, waarin Apple m.i. op het theoretische niveau redelijk goed is geslaagd.

De indeling van het boek is als volgt:

In het inleidende hoofdstuk schetst hij het theoretisch kader waarin de verschillende aspecten geplaatst kunnen worden zoals: de kennis die wordt onderwezen; de sociale relaties die de klas beheersen, de school als een instrument voor bewaring, overdracht en verdeling van culturele en economische goederen, tenslotte de mensen zelf, die werken in deze scholen. Hij stelt, dat structurele relaties hierin bepalend zijn en toont dit aan met het begrip: *hegemonie*, dat betrekking heeft op een geheel van praktijken en verwachtingen, van waarden en dominanties van legitimaties en kwalifikaties, kortom van een totale constructie van een werkelijkheid, die zich over en weer bevestigt. Een subliem stuk theoretisch denkwerk, naar mijn indruk.

In het tweede hoofdstuk legt hij een relatie tussen ideologie en culturele en economische reproductie, waarbij hij de kennis-sociologische vraagstelling met betrekking tot kennis en macht confronteert en ook integreert met de reproductie van de economische verhoudingen. Daarmee wordt het begrip hegemonie en ook het begrip ideologie zeer verhelderd.

In het derde hoofdstuk wordt een onderzoek beschreven naar de werking van de sociale betekenissen op een kleuterschool en geeft hij een aanzet tot een beschrijving van een historisch proces waardoor bepaalde 'sociale' betekenissen tot specifieke 'school'-betekenissen zijn geworden. Een proces, dat in het vierde hoofdstuk een vervolg krijgt. In deze historische analyse komt naar voren, dat in het onderwijs de belangen van alleen de zeer machtige groeperingen in de samenleving waren vertegenwoordigd en een daarvan was m.n. de categorie intellectuelen. Op het einde van het vierde hoofdstuk is dan ook de vraag aan de orde: 'Voor wie werkt de school eigenlijk?'

Het verborgen leerplan wordt in hoofdstuk vijf expliciet aan de orde gesteld. In het onderwijs wordt de wetenschap

niet gepresenteerd als een strijdtoneel met gevechten, vergissingen, successen en ook niet als een menselijke constructie. In het onderwijs wordt men niet geconfronteerd met strijd en onenigheid, maar met de resultaten voortkomend uit een zgn. conflictloze coöperatieve maatschappij. 'Wij leren ons te houden aan regels en voorschriften, omdat als wij dit doen, wij worden beloond met een meer ordelijke maatschappij'.

Als tegenpool wordt in hoofdstuk zes het schoolsysteem en de rol van de leerkracht nader onder de loupe genomen.

In hoofdstuk zeven wordt de aandacht gelegd op het proces van sociale 'labeling'. Het cultuur kapitaal van de dominante groepen resulteert in een proces van 'veroordeel het kind liever dan de school of maatschappij, hoewel deze laatsten de materiële condities hebben gecreëerd voor het falen of het slagen op school'.

De rol van het onderwijs wordt in hoofdstuk acht geschetst in het licht van de culturele en economische krachten. Het laat de belangrijkheid zien van de samenhang tussen onderwijs en aspecten van de culturele en ook (tegelijktijd) economische reproductie, maar dan in het perspectief van mogelijke acties om dit te doorbreken. Apple beschrijft vanuit verschillende inval-

hoeken op een indringende wijze hoe de relatie onderwijs en maatschappij en de wijze waarop maatschappelijke verhoudingen, waarden en belangen in het onderwijs zijn te lokaliseren. Hij gaat daarbij uit van een vooronderstelling, dat de lezers minimaal op de hoogte zijn van de beide genoemde theoretische stromingen. Het boek krijgt daardoor een moeilijkheidsgraad die wordt verhoogd door de compacte wijze, waarop Apple formuleert en theoretische concepten hanteert. Daarbij komt, dat de praktische component en niet alleen in de zin van een empirische verificatie, te weinig aan bod komt. De theoretische bevindingen zijn wel voorstelbaar, maar niet of nauwelijks tastbaar en werkbaar gemaakt. De problemen van de sociale conditionering van de leerstof en de kennis, de rol en taakopvatting van leerkrachten en de gewenste socialisatie-effecten zijn opnieuw en meer inzichtelijk gedefinieerd. Om verandering te brengen in deze situatie pleit Apple voor actie en strijd en in navolging van Gramsci doet hij een appèl op de intellectuelen voor een 'passional involvement in the struggle against hegemony'. Jammer genoeg laat hij na strategie en inhoud van de strijd nader aan te geven.

G. Bergenhenegouwen

Essenberg, A. van, J. Hazekamp, D. van Zuilen (red.), *Sociale pedagogiek*, Boom, Meppel-Amsterdam, 1978, 284 blz., f 35,-, ISBN 90 6009 390 9.

Deze bundel bestaat uit elf onafhankelijk van elkaar staande opstellen, afkomstig van een dertien-tal auteurs, die hun studie in sociologie, opvoedkunde, andragologie voltooid hebben aan de Gemeentelijke of de Vrije Universiteit in Amsterdam, aan de Erasmus Universiteit, aan de Leidse, respectievelijk de Utrechtse Rijksuniversiteit, respectievelijk de Universiteit te Gent. Zij werken nu ook meestal aan die universiteiten. Als geheel zijn de stukken instruktief en helder geschreven, zodat het boek als geheel zeker geschikt is voor studerende. De praktische ervaring met de docu en praktische begeleiding van studenten drukt zich vaak eveneens ten goede in de teksten uit. De onderwerpen variëren van meer

methodologisch (b.v. Dibbits, Jaap de Visser en Paul Harding) tot meer praktisch (b.v. Van Zuilen: Begeleiding bij de overgang van school naar werk; Van Essenberg: Educatieve voorzieningen voor werkende jongeren). Of de artikelen zijn op andere wijze dienstbaar, b.v. in research naar functionele probleemgebieden (Weterings: sociaal-pedagogische benadering van het pleeggezin; Noorda, Veenbaas en Vosskübler: Model voor buurtgerichte drughulpverlening), of een situatie-analyse als die van de opvoeding der schipperskinderen (Ehrhardt-v. Doorn). Als geheel een instruktief en informatief boek dus.

M. J. Langeveld

Eberlein, Gisela, *Autogene training met jonge mensen*. Ankh-Hermes, Deventer, 1979, 128 blz., f 19,50, ISBN 90 202 4887 1

Dit uit het Duits door J. H. Esvelt vertaalde boekje brengt ons op praktische wijze in aanraking met leefproblemen van jongeren en jonge-volwassenen zoals b.v. het gebruik van drugs, de verslaving daaraan en het modelverlies van menselijkheid en dus van menselijke ontwikkelingsmogelijkheden. Het biedt een inleiding in de oefeningen en het oefenplan dat de grondslag vormt voor autosuggestieve zelfregulatie door gewoonte-vorming. Deze laatste ligt op het gebied der lichamelijke zelfbeleving, die doorgeleid wordt naar een organische zelfregulering.

Een therapeutische begeleiding gaat over in een

geleidelijke zelfbeheersing. De ervaring van het leiding geven aan de ander en het opwekken van het zichzelf leiding geven van die ander is een nuttige zaak in onze tijd. Dit boekje leidt daartoe op praktische wijze. Uiteraard moet men niet van de gedachte uitgaan, dit te kunnen als men alleen het boekje gelezen heeft. Het probleem, hoe de lezer zich de bekwaamheid en dus het reëel overdragen van de training eigen maakt, is een kwestie en een opgave apart en van persoonlijke aard.

M. J. Langeveld.

Cronbach L. J., *Educational Psychology*. Harcourt Brace Jovanovich, Inc. 3rd edition, 1977, XX + 875 pag., \$ 14.95, ISBN 0 15 520883 7

Dit werk van Cronbach kan worden beschouwd als een 'classic' op het terrein van de onderwijskunde. De eerste editie verscheen in 1954. De aanleiding van deze boekbespreking is het feit dat in 1977 een nieuwe, herziene (derde) editie is verschenen. Evenals voor de vorige twee drukken geldt ook voor deze editie dat het een goed en degelijk overzicht biedt van het terein der 'pedagogische psychologie'. Het object van studie is het onderwijs en de nadruk valt daarbij op de vraag welke psychologische kennis en inzichten van belang (kunnen) zijn voor het onderwijs, een vraag die uitgebreid behandeld wordt.

Bij de bespreking van deze derde druk beperken wij ons in hoofdzaak tot de voornaamste wijzigingen die zijn aangebracht. Hierbij kan een onderscheid worden gemaakt tussen de wijze waarop het boek is uitgegeven en de inhoud. Wat het eerste betreft moet worden opgemerkt dat het een typisch Amerikaanse uitgave is. De tekst is rijkelijk voorzien van cartoons, strips, pentekeningen, fotomateriaal, grafieken en dergelijke. Voorts wordt de tekst onderbroken door vragen en door op roodachtig papier afgedrukte 'boxes'. Kosten nog moeten zijn gespaard om een zo breed mogelijk lezerspubliek te bereiken (maar misschien daardoor niet altijd te boeien). Dat deze Amerikaanse formule een zekere aantrekkelijkheid moet hebben blijkt onder andere uit het feit dat er een treffende gelijkenis is tussen dit boek en die van Gage & Berliner en van Travers. Al deze boeken zien er ongeveer hetzelfde uit en hebben dezelfde titel; zij dekken bovendien dezelfde inhoud. Iets dergelijks is in Nederland niet goed denkbaar.

Ten aanzien van de inhoud kan worden opgemerkt dat deze aanzienlijke veranderingen heeft ondergaan. Met name is rekening gehouden met recente ontwikkelingen in de onderwijskunde. Dit moge blijken uit de volgende voorbeelden:

1. Onderzoek van Onderwijs.

In dit kader wordt aandacht besteed aan aptitude-treatment-interaction (ATI)-onderzoek. De grondgedachte is dat er geen bepaalde methode is die het best is voor alle leerlingen. Sommige leerlingen zijn meer gebaat bij de ene methode (of treatment) en de andere leerling bij een andere methode, afhankelijk van specifieke aanlegfactoren of capaciteiten (aptitudes). Door middel van onderzoek dat is opgezet en uitgevoerd volgens het ATI-paradigma kan worden vastgesteld welke 'matching' tussen aptitudes en treatments optimaal is.

2. Individuele verschillen.

Het bovenstaande hangt nauw samen met het probleem van individuele verschillen. In de tweede druk werd dit onderwerp nogal casuïstisch behandeld. In deze editie wordt dieper ingegaan op de vraag hoe de school kan inspelen op bestaande individuele verschillen. Hierbij komen ook zaken aan de orde als compensatieprogramma's, groeieringsprincipes in de klas en dergelijke.

3. Relatie leerproces en onderwijs.

In dit verband wordt uitvoerig ingegaan op het werk van Gagné (dat in de vorige druk nog ontbrak). Voorts is veel aandacht besteed aan geheugenonderzoek en meer in het algemeen aan theorieën omtrent menselijke informatieverwerking.

4. Evaluatie.

In dit deel komt het onderscheid tussen criteriumtoetsen en normtoetsen en ook dat tussen summatieve en formatieve evaluatie aan de orde. Tevens wordt behandeld welke verschillende functies evaluatie vervult.

Bovenstaande vier punten zijn slechts voorbeelden die aantonen dat de tekst aanzienlijk is bijgewerkt. Dit geldt niet alleen voor de hierboven genoemde onderwerpen maar voor het gehele boek. Toch geeft het boek niet een volledig overzicht van het terrein. Zo zoekt men er tevergeefs naar Russische namen als Gal'périn, Landa, Talisina en dergelijke. Ook aan het werk van sommige Amerikaanse auteurs wordt geen of nauwelijks aandacht geschonken (zoals bijvoorbeeld het werk van Ausubel of van Scandura).

Vatten wij het bovenstaande samen dan kan worden gesteld dat de nieuwe, herziene uitgave beschouwd kan worden als een degelijke inleiding in het studieterrain der pedagogische psychologie. Vele onderwerpen komen aan bod. Deze worden met grote kennis van zaken behandeld. Het boek is voornamelijk gericht op een Amerikaanse markt. Dit blijkt niet alleen uit de wijze waarop het is uitgegeven, maar ook uit de keuze van onderwerpen en vooral van de voorbeelden. Of het ook in Nederland een 'best-seller' zal worden, valt te betwijfelen gegeven het betrekkelijk grote aanbod aan informatie op dit terrein.

L. F. W. de Klerk

Paschen, Harm, *Logik der Erziehungswissenschaft*. Schwann, Düsseldorf 1979, 170 blz., DM. 20,-.

De schrijver van dit boekje beschouwt nadrukkelijk deze publicatie als voorlopig. Hij ziet het 'als vorläufige Sprossen einer Wittgensteinschen Leiter' (p.10). Ik wil graag op de voorgrond stellen, dat ik het niettemin zeker de moeite der bestudering waard vind en dit niet alleen, omdat nu eenmaal mijn geloof in de eeuwige waarheid van

mensenwerk ontbreekt maar ook omdat het boek op vele punten zijn lezer goed aan het denken zet. Zijn gerichtheid naar soms tamelijk formeel gebleven logische analyses geeft veelvuldig aanleiding tot een eigen verder denken in eventuele discussie met de gedachtengang van de auteur. Een bezwaar zou men kunnen maken tegen een niet als

zodanig expliciet herkende fenomenologische fundering van vele basis-posities in zijn argumentatie, waarbij 'fenomenologisch' dan blijkt te zijn wat het is, n.l. een directe leefwereld-analyse. Stelt hij b.v. op blz. 128: 'Für die soziale Wirklichkeit ist konstitutiv die Annahme von Subjekten' en dan bovendien nog toevoegt: 'Ihr liegt die Erfahrung der Wirklichkeit der anderen und die der eigenen Abhängigkeit von ihnen zugrunde', dan zijn wij volop samen in de fenomenologische kennisvorming bezig. 'Die Ehrziehungswissenschaft sollte nicht einseitig methodologisch begründet werden, sondern durch ihren Gegenstand'

dan zijn wij er al evenzeer, direkt of na een enkele stap verder. Hoewel dus zeker niet zonder vele onuitgewerkte vooronderstellingen, is het boek een goede aanleiding tot discussie en eigen gedachtenontwikkeling. Het veronderstelt echter belangrijk meer dan op de Pedagogische Akademie nagestreefd kan worden en hoort ook op de Universiteit bij na-kandidaten thuis, die zich op het theoretisch-pedagogisch terrein gericht hebben of bij onderzoekers en studerende op dit gebied.

M. J. Langeveld

Fenwick, I. G. K., *The comprehensive school 1944-1970 (The politics of secondary school reorganization)*, Methuen & Co Ltd., London, 1976, 187 pag., ISBN 0 416 65910 1 hardboard (ook als paperback verkrijgbaar).

Met het verschijnen van 'Het ontwikkelingsplan voor het voortgezet onderwijs' van minister Pais c.s. lijkt de problematiek van de vormgeving van het secundair onderwijs in de discussie over onderwijsaangelegenheden weer wat meer accent te krijgen. In de pers worden de wel zeer gematigde voorstellen niet alleen vergeleken met die van Van Kemenade, maar ook met de oorspronkelijke ideeën van Cals en die van Rutten. Hoe moeten we de 'structurele terugval' interpreteren? Een blik op een ons verwant land als Engeland is wellicht verhelderend. Er is daar langer met de vormgeving van het secundair onderwijs geworsteld.

Het boek van Fenwick is een illustratie van de toenemende belangstelling voor beleidsvraagstukken. Reeds eerder werd in dit tijdschrift een tweetal soortgelijke Engelse publikaties besproken: in het maart-nummer van 1977 een boek van Kogan, waarin deze verslag uitbrengt van gesprekken met twee oud-ministers. In het juli/aug.-nummer van 1979 volgde 'Policymaking in local education authorities' van Jennings. In de B.R.D. valt te wijzen op Rolff, die zich recentelijk is gaan bezighouden met 'Schulentwicklung'. Voor ons land kan Leune worden vermeld.

'The comprehensive school 1944-1970' is een goed gedocumenteerde studie van de invloed van 'mediating agencies' als politieke en professionele groepen gedurende een belangrijke periode van verandering in het onderwijs. De schrijver is zich bewust van het interim-karakter van zijn analyse; alle bronnen zijn nog niet (volledig) toegankelijk, blz. 164. Ook dienen volgens hem bepaalde episodes nog nader te worden bestudeerd, bijv. de 'Conservativ-controlled local authority's reaction' op de circulaire van de Labour-minister Crosland.

In het afrondende laatste hoofdstuk 'De ontwikkeling van het onderwijsbeleid' vat Fenwick de ontwikkeling van de meningsvorming nogmaals samen zoals die zich bij de verschillende georganiseerde belangengroepen heeft voorgedaan met betrekking tot het wel dan niet 'going comprehensive' in het secundair onderwijs. Het gaat hier om lerarenorganisaties; de verenigingen van 'local authorities', in mindere mate ouderorganisaties en...bovenal de twee grote politieke partijen. Belangwekkend is onder meer de genuanceerde beschrijving van de

opstelling en ontwikkeling, die de verschillende lerarenbonden doormaakten; de rol van onderzoek; het gevecht binnen de Labour Party (tussen de winnende achterban en de partijtop) en binnen de Conservativ Party (tussen de gematigde Boyle en de conservatieve Thatcher). In het begin van de zestiger jaren was het klimaat gunstig voor de comprehensive schools. Labour stond achter de middenschool en de Conservatieven zagen de noodzaak in van een meer flexibele benadering (de partij was als het ware opgeschoven van agressieve naar defensieve neutraliteit). Labour werkte op twee niveaus: op het nationale met conferenties en op het regionale met het invoeren van het nieuwe onderwijssysteem. Dit laatste leverde een aantal welhaast onvermijdelijke botsingen op tussen een conservatief ministerie en door Labour beheerste regionale raden. Enkele van dergelijke schermutselingen worden vrij gedetailleerd beschreven. Hierbij blijkt onder meer, dat onderwijs-ambtenaren in de regio soms een beslissende rol spelen. Wanneer Labour in de zestiger jaren aan de macht komt, wordt het proces van 'going comprehensive' versneld. Zelfs wanneer Thatcher in 1970 minister van onderwijs wordt, betekent dit enkel een lichte vertraging in de doorzettende trend naar het nieuwe systeem (zie de tabel op blz. 149).

Voor de strategie en tactiek van vernieuwing van het secundair onderwijs biedt Fenwick meer of minder rechtstreeks tal van nuttige wenken. We wijzen er indirect op (nog) enkele: de rol van met name de Joint Four (de Engelse N.G.L.) bij de vormgeving en de daadwerkelijke ten uitvoerbrenging van het in bepaalde regio door het vertegenwoordigend lichaam gekozen ontwikkelingsplan-voor-onderwijs; de betekenis van oppositie-perioden voor politieke partijen; de rol van een pressiegroep die het instandhouden van een bepaalde grammarschool (het Engelse gymnasium) nastreeft; het belang van experimenten, alsmede de aanwezigheid van operationele alternatieven; het naar believen gebruik maken door politieke partijen van de leus 'lokale vrijheid'.

De onderwijssituatie in Nederland lijkt ruim tien jaar achter te liggen bij die in Engeland. Wij bevinden ons thans wat de vormgeving van het secundair onderwijs betreft waarschijnlijk in de 'most formative years'. Komen we ook in Nederland tot een grondige herziening van het

'lower secondary education'? Een mogelijkheid die we dan niet mogen uitsluiten is een zekere politisering van het onderwijsbeleid in de regio. Het teruglopend leerlingen-

aantal vormt waarschijnlijk een extra complicerende factor.

M. Santema

Aschersleben, Karl en Manfred Hohmann, *Handlexikon der Schulpädagogik*. Kohlhammer, Stuttgart-Bln-Keulen-Mainz, 1979. 225 blz.

Dit boek is niet alleen een beknopt lexicon, waarin men over vaktermen handelende informatie vinden kan, maar het biedt tevens een systematisering van de schoolpedagogiek. Het geeft daarom ook in zekere zin meer dan alleen onderwijskunde. De instellingen, de onderwijsmethodiek, de leermiddelen en media, de leerstof en curriculum-analyse en -opbouw, de onderwijsplanning, de onderzoeksmethodologie, de klinische pedagogiek en de pedagogische

diagnostiek vormen de fundamentele gebieden, waarover dit boek een grondige informatie geeft. Het is daarbij uiteraard nadrukkelijk gericht op het Duitse arbeidsgebied. Een bekwaam en informatief boek, waaruit veel is te leren, maar dat ook al een behoorlijk geschoolde en serieus ingestelde lezer vooronderstelt.

M. J. Langeveld

Cardoen, Edith, *Grond en ruimte. Fundament en Verandering in het opvoedingsgebeuren*. De Toorts, Haarlem, 1979, 71 blz., f 16,50, ISBN 90 6020 290 2.

Het voor ons liggende boekje is een herziening, aanvulling en uitwerking van de problematiek, welke de schrijfster in 15 blz. opzette in haar bijdrage tot het Liber Amicorum bij het aftreden van Prof. Kriekemans aan de Leuvense Universiteit. Het boekje 'wil een theoretische fundering bieden voor een verantwoorde en eigentijdse opvoeding.' Men dient het echter, bij alle waardering, als een eerste oproep tot nadenken te zien, niet als een uitgewerkte

theoretische fundering. In die beknopte vorm en in 'een sfeer van gelovig zijn' is het een eenvoudige en tot eigen nadenken stimulerende voorbereiding voor een gedachtenwisseling, waarin een recent ontwikkeld katholiek-christelijk denken duidelijk aanwezig is. Naast in Nederland ontstane lektuur is dit boekje stellig een aanzet tot eigen nadenken.

M. J. Langeveld

Mededelingen

Colloquium 'Taalproblemen van gastarbeiderskinderen'

De Nederlandse Vereniging voor Toegepaste Taalwetenschap organiseert tezamen met haar Belgische en Duitse zusterverenigingen (de Association Belge de Linguistique appliquée en de Gesellschaft für angewandte Linguistik) een conferentie over het onderwerp 'Taalproblemen van gastarbeiderskinderen'. Deze conferentie wordt gehouden te Mons (België) van 3-5 september 1980. Voor nadere inlichtingen wende men zich tot het Secretariaat Talencentrum K.H.T., Postbus 90153, 5000 LE Tilburg.

Oprichting Sectie Nederlands als Tweede Taal van de Vereniging van Leraren in Levende Talen

Op 19 januari 1980 heeft de Algemene Ledenvergadering van de Vereniging van Leraren in Levende Talen haar goedkeuring gehecht aan de oprichting van een sectie Nederlands als Tweede Taal. De VLLT koos voor de mogelijkheid van lidmaatschap van de sectie de ruimst mogelijke formulering en wil toelaten degenen die direct of indirect te maken hebben met het onderwijs van Nederlands als Tweede Taal resp. het onderwijs aan anderstaligen.

Inhoud andere tijdschriften

Pedagogisch Tijdschrift | Forum voor Opvoedkunde
5e jaargang, 1980, nr. 2

Mensbeelden in het onderwijs, door P. Roest
Wenselijkheid en werkelijkheid van de interne organisatie in de Belgische lagere school omstreeks het einde van de 19e eeuw, door M. Depaep
Enkele uitgangspunten van een empirisch-pedagogisch onderzoek naar attachment, door M. H. van IJzendoorn
Enkele aspecten van het gezinsklimaat als invalshoek in de orthopedagogische hulpverlening, door R. L. de Coole en J. B. M. Jansma
Kroniek en documentatie
Boekbespreking
Uit andere tijdschriften

Pedagogisch Tijdschrift | Forum voor Opvoedkunde
5e jaargang, 1980, nr. 3

Eerste jaarthema: Onderwijsbeleid
De relatie tussen onderwijsonderzoek en onderwijsbeleid in Nederland, door J. M. G. Leune
Proces-Productstudies als basis voor de uitbouw van onderwijsvaardigheden? door J. Lowyck
Consultatie in het onderwijs, door W. P. M. Kaizer
Kroniek en documentatie
Boekbespreking

Pedagogisch Tijdschrift | Forum voor Opvoedkunde
5e jaargang, 1980, nr. 4

Thema: Innovatie in het onderwijs
Inleiding
Ontwikkelingen in het onderzoek en in het denken over innovatie in het onderwijs, door R. Vandenberghe
Wat betekent de school voor de onderwijsbegeleiding? door A. G. C. Kappenburg e.a.
De waarde van de begeleidingsinterventies in het kader van strategieën voor onderwijsinnovatie, door S. Janssens
De rol van de schoolleiding bij het invoeren van onderwijsvernieuwingen, door J. H. G. I. Giesbers en R. van der Vegt
Boekbespreking

Tijdschrift voor Onderwijsreserach
5e jaargang, 1980, nr. 1

Publikatiegewoonten in Nederland, door J. Hoogstraten, P. Koele en D. A. van der Ploeg
Studielast en normstudent: ontwerp van een akkoordtheorie. II. Parameterkeuzen, toepassingen, Nederlandse problemen, door A. D. de Groot
CMI-II: Een software pakket voor computer managed instruction, door P. C. F. de Witte
Notities en Commentaren
Toelatingstoets voor het wetenschappelijk onderwijs? door B. Wilbrink
Boekbesprekingen
Mededelingen

Tijdschrift voor Orthopedagogiek
19e jaargang, nr. 2, februari 1980

Redactioneel, door R. de Groot
De opleiding voor het buitengewoon onderwijs, door G. Bolkesteijn en H. Menkveld
Principiële discussiepunten in het concept-activiteitenplan buitengewoon onderwijs, door A. J. Wilmink
Kanttekeningen bij het concept-activiteitenplan buitengewoon onderwijs, door J. van Weelden
Enkele mogelijkheden voor hulpverlening aan het gezin vanuit een residentieel centrum, door B. P. Uittenbogaard
Boekbespreking
Weetwinkel

Tijdschrift voor Orthopedagogiek
19e jaargang, nr. 3, maart 1980

Redactioneel, door R. de Groot
Orthopedagogiek: waardevast? door J. J. Dumont
Van problematisch gezin naar problematische hulpverlening, door J. van Acker
Outward Bound en de realitytherapy, door R. de Groot
De invloed van de school op het welbevinden van leerlingen, door G. C. de Haas
Kinderen in de verschuiving van bevelshuishouding naar onderhandelingshuishouding, door A. de Swaan
Van Gezeggelijk naar Eigenwijs, door J. van Weelden
Reactie, door B. J. J. Ansink
Boekbesprekingen
Weetwinkel

Ontvangen boeken

Booy, E. P. de, *Kweekhoven der wijsheid* (5e deel in de

serie 'Stichtse Historische Reeks'), De Walburg Pers, Zutphen, 1980, f 49,50

Derksen, A. A., *Rationaliteit en wetenschap*, Van Gorcum, Assen, 1980, f 45,-

Garforth, F. W., *Educative democracy. John Stuart Mill on Education in Society*, Oxford University Press, Londen, 1980 £ 8.95

Gerritse, D., *Een broekzak vol onderwijs als onthullen van rijkdom* (OBR 286), Zwijssen, Tilburg, 1980, f 20,-

Hacking, I., *Wat heeft filosofie met taal te maken?* Boom, Meppel, 1980, f 34,50

Lebrun, Y., *Kind en Taal*, Swets & Zeitlinger, Lisse, 1980 f 25,-

Pearce, J. Ch., *Het magische kind. De natuur in onze kinderen* (oorspr. titel: *Magical Child - rediscovering nature's plan for our children*, 1977), De Toorts, Haarlem, 1980, f 33,-

Redmeijer, S. J., *Aanvaard je medemens door zelfacceptatie. Een grondhouding voor agogen*, Callenbach, Nijkerk, 1980, f 19,50

Stanford, G., *Groepswork in het onderwijs. Een gids voor docenten, gebaseerd op ervaringen in de klas* (oorspr. titel: *Developing effective classroom groups*, 1977), Callenbach, Nijkerk, 1980, f 32,50

Utrechtse Pedagogische Verhandelingen, jaargang 2, nr. 3. Dit nummer is opgedragen aan Lea Dasberg, Besteladres: Vakgroep WHP, Centrumgebouw-Zuid (I.P.A.W. 9, Heidelberglaan 1, 3584 CS Utrecht

GEEF... LEEF

nederlandse hartweek
14-20 april 1980

steun de kollekte
giro: 20 40 50
bank: 248

nederlandse hartstichting - den haag

